

ACC. N:R. 5201

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jesmy Danielsson

Härad: Finneröald

Adress: Jät

Socken: Jät

Berättat av:

Uppteckningsår: 1937

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Fyrskogrim Fyrskrä, m m. Grav d 26. 8. 13.

1. Det övernaturliga väsen som förbindes med kyrkan kallas de gamla för "kåake-raet"

2. Bland ortens infödda befolkning kallas detta väsen för "kåakegrimmen och kåake-raet"

3. En av de gamla har talat om uppträdes detta väsen i skepnad av en so som kallas för "glosaen" jag har aldrig själv sett något av dessa väsen som jag skriver om, jag berättar som jag hört av de gamla, de sade att "glosaen" var stor som 11 sid.

och hade röda borster som lyste i märkes
4. Detta väsen visade sig sådes det vid
julen, när de gick årsgången så mötte
de "glosoen" i kyrkporten när de skulle
fram och se i nyckelhålet i kyrkodörren
sätte den som gick årsgången benen i
kors när han fick se "glosoen" så ha-
de han ingen makt att förhindra ho-
nom att komma inom porten, gjorde
han inte det så kom han inte igenom
Ty han var satt till att vakta kyrkan.
5. Sägner förmåtar att detta väsen höll
till vid kyrkan vid julen och Tomas-
mässowatt, det kan även visa sig på
annat ställe dagarna före dessa tider
Ty jag har hört om min inaus mar-
bror Karl August Gisselsson i Brunge-

hoda jät att han två dagar före juleaftan
mätte "glasöen" på vägen mellan Urshult
och jät, han säger att det upplyste hela
vägen där han gick och han blev så matt
så han knapt orkade att gå.

6. Det har talats om att detta väsen var
satt till att skydda kyrkan så att inga
skulle kunna komma inom portarna
på nattetid och göra kyrkan något ont.
Det sådes också att det var farligt att
mäta ett sådant väsen ty om de inte
såg det så blev de sjuka och kunde
få dödsstöten.

7. Sägner förmälar att när en kyrka bygg-
des så lades där ner ett djur som blev
satt till att vakta och bevara kyrkan
8. jag vet ingenting därom. forts

9. Detta har jag inte heller hört något om.
10. Etr helhästen det samma som bäckhästen eller necken så kan jag berätta om det, men benämning helhäst har jag inte hört talas om.
11. Om kyrktuppen har jag inte hört annat än detta; jag frågade en gång en gammal gramma varför det skulle sitta en tuppe på kyrkotaket, hon svarade då att man ska fri köökan få trollen.
12. Det berättas om att när de byggde kyrkor för i tiden så lades där ner ett levande djur som skulle vakta kyrkan utomkring och en levande människa blev även inmurad man skulle vakta inom kyrkan, och den blev kallad för kööggrimen å köökaraet fott.

13 Det djur som skulle grävas ner var van-
ligast en höna men även en katt eller gris.

14 Jag har hört av gamla byggnadsmän att
det som skulle grävas ner skulle läggas un-
der en hönsöls åt norr.

15 Avsikten med nedgrävningen var att det
skulle bli en vakt över kyrkan och bevara
den för eldbrand och juvaband.

16 Här känner jag till en berättelse som jag
hörde vid jagu års ålder jag har hört ^{det} av
gamla Skatelövsbor som nu äro döda, att i
Skatelövs kyrka fins en "kåkegrim" sägner
förmåtar att en fattig kvinna sålde sitt barn
när kyrkan byggdes och det murades in un-
der den, det sadet också att ett barn vid
vissa tillfällen visade sig i kyrkofönstren
och det vären kallade de för "kåkegrimmen" föts

Juvar skall inte hava makt till att stjälka
i en sådan kyrka.

178 De gamla Thar Talat om att det var van-
ligt för när de byggde hus att något skulle
läggas in i huset, för att det skulle bli rike-
dom i huset så lades ett silvermynt under
en hömsyru, i en annan hömsyru lades stål
det skulle bevara huset för eldsolycka
i en hömsyru grävdes ner en höna eller katt
därutaw skulle alla som bodde i det huset
alltid hava god tur med alla djur, när
de byggde en ladugård så grävdes det ett
hål i trösklen till ladugården och däri lades
en levande oron den spikades inne väl ty
den skulle dö där, det gjordes därför att
di skulle få god tur med kreaturen, i grisa-
boen borrades ett hål och däri lades jents

kricksilver sen fick di' alltid god tur med
grisar detta har jag jule sett ty så gjorde
min gamla pastor.

18. Här om har jag hört berättas at de som
hade stor otur med sina kreatur i lada-
gårdar de brukade gräva ner ett levande
djur under ladugården så skulle det jägna,
eller lade di' ner en knuta under lada-
gårdsgolvet, i den knutan lades stål och flin-
ta villök matran stenkast och kricksilver
det lades ner en gång i min pastors lada-
gård, och en gammal gulbe som hette Gustav
Mattson lade ner det, han skulle kunna
lite mer än andra ty det sådes at han hade
svart konstbok. Vid sjukdom ofrade di' at
jorden men det skulle vara en som kun-
de läsa en formel när det lades ner fort

det de ofrade var pengar och bröck, jag
har en gång antitad en gummä som hetta
"klemme-sissan" (Cecilia Clemensson) till att
opra kort tandvärk, jag var då en slänga
på en tio tolv år, hon fick ett stycke bräck
och två öra sen gick jag med henne i en kage
där lade hon det under en sten och lärte nå-
got men det tog jag inte reda på, och tand-
värken slapp jag den gången.

19. Vid sådana tillfällen antitades en som
kunde med lite karleri och kunde di' in-
te det så gjorde det ingen nytta, or vad
di' gamla har talat om så fans det för i tiden
både koringar och gubbar som kunde göra
både ont och gott, och det var di' som anti-
tades om di' skulle gräva ner något, di' sä-
te då en formel men di' villo vara själva fört

när de skulle göra något sådant så skulle de
även ha nio alpinar av att alträdd där som
ett lik hade gått förbi.

20 Som jag förut talat om så skulle dylika
medgrävningar skydda kyrkor och husbyggnad
för olyckor och i stället medföra tur

21. Här på orten fins många benämningar
på "grim" och som uttalas här är i dag
t.ex. "grimmeskaft" den jernlänk som en
häst är bunden i stället med. Grim utta-
las med kort ijud, en ko kan heta grim-
la, och en osce för grimlen, en ko eller
kalv som är både räb och vit men mest
vit i huvudet om den sägs det den är
grimliä, grimletä, grim kan även förkom-
ma i gårdsmann, här i jät socken har
vi ett gårdsmann med Grimberg och forts

ett med Grimvik, när en menniska
inte är så ren i ansiktet så säger man
vaa du ä grimliä, du ä en grimla en grim-
sä. Men till sist skall jag tala om en be-
rättelse från kyrkan som jag har hört
i denna veckan om en värar åttioårig gum-
ma med namn Emma Svensson hon
besannat att det har hänt, och det har
hänt på Tralviks kyrkogård, hennes mor-
mor berättade att hon hade gienst på
ett ställe och skulle tillsammans med
drängarna ut och bräa vägar, det var
på våren när de skulle stå av sin mat-
säck så satte de sig på kyrkogården ty de
var i närheten därav beordrad dem var en
migrören grav och där såg en döds-skalle
Den ene drängen stoppade en brädbit full

i munnen från skallen och sade "du si så
 satten ut så" du haå noch inte faott mat
 fraa länge" på kvällen när de kom hem
 och när de sats och åt kvällsmat så
 var det någon utånförä som ragnade
 ut honom han gick ut men kom
 aldrig igen. Jag sade till henne det låter
 otroligt men hon säger det är sanning för
 min mormor säger inte. I slut av aderton
 hundvralet skulle några präster här i byn
 från skönt en kväll gå in från kyrkogården
 och prata med di döda men när de kom
 inom porten så såg de framstupa de som
 var med har själva talat om det för mig
 så ett det ser ut som det vare något som
 bevarar kyrkan. Jät i December 1937

Jenny Danielson.

10/12/37
 EOLKMINNESARKIV
 UNIVERSITETS